

номика, маркетинг, менеджмент / Р.А. Фатхутдинов. – М.: Издательско-книготорговый центр «Маркетинг», 2002. – 356 с.

4. Гугля О.С., Зима А.А. Моделирование оценки уровня конкурентоспособности промышленного предприятия / О.С. Гугля, А.А. Зима // Модели управления в рыночной экономике: Сб. науч. тр. Общ. ред. и предисл. Ю.Г. Лысенко; Донецкий нац. ун-т. – Донецк, ДонНУ, 2009. – вып. №12. – С. 80-89.

5. Зима А.А. Система поддержки принятия решения в системе управления конкурентоспособностью предприятия / А.А. Зима // Новое в экономической кибернетике: сб. науч. ст. / под общ. ред. Ю.Г. Лысенко; Донецкий нац. ун-т. – Донецк: «Юго-Восток», 2012. – вып. №2. – С. 25-32.

6. Филиппов А.В., Зима А.А. Механизм оценки конкурентоспособности предприятия / А.В. Филиппов, А.А. Зима // Модели управления в рыночной экономике: Сб. науч. тр. Общ. ред. и предисл. Ю.Г. Лысенко; Донецкий нац. ун-т. – Донецк, ДонНУ, 2010. – вып. №13. – С. 128-135.

Рецензент: д.э.н., профессор Тимохин В.М.

УДК 631.158

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСТВА

Із модєнова Н.К., аспірант

Південний філіал Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет»

У статті розглянуто сучасний стан фермерства у країні; у Криму, визначено стан основних фінансових характеристик діяльності фермерських господарств.

The contemporary state of farming in the country is being under consideration in the article, as well as the state of basic financial characteristics of farming activity is defined.

Постановка проблеми. Автономна Республіка Крим – це найпівденніша точка України, яка славиться не тільки своїм географічним розташуванням, омивається двома морями, має субтропічний клімат, але й придатністю вирощувати на її землях культури, які не ростуть у інших областях держави. Клімат Криму настільки сприятливий, що тут вирощують виноград, інжир, тютюн, баштанові культури, серед інших. Рослинництво процвітає у Криму з давнини, ще коли Україну стали називати «Житниця». Тваринництво останні роки різноманітять страусами, закордонними породами корів, овець, свиней та коней.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняними науковцями підприємництво в аграрній сфері почало досліджуватися з початку 30-х років ХХ сторіччя. Сьогодні серед економістів, які займалися розвитком фермерських господарств можна виділити Л.Ю. Мірошник, П.М. Макаренко, В.Я. Месель-Веселяк, Л.О. Мармуль, П.Т. Саблук, Ю.М. Новіков, М.В. Додонова, К.А. Лебедев. Проте в теорії механізму функціонування фермерських господарств залишається чимало дискусійних питань.

Постановка завдання. При дослідженні сутності механізму функціонування фермерських господарств нами було сформульовано та вирішено низку питань: визначено сучасний стан фермерства на Україні та у Криму, визначено основні проблеми розвитку фермерства у державі, та сформовано фінансовий механізм розвитку фермерських господарств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що в останні роки внесок республіки у виробництво сільськогосподарської продукції України трохи збільшився. Якщо у 2000 р. питома вага АРК склала 3,7 %, то у 2010 р. – 4,3 %.

Впровадження аграрних реформ, державна дотаційна підтримка галузі стимулюють її розвиток та сприяють подальшому підвищенню значення аграрного сектору в економіці регіону.

Рівень сільськогосподарського виробництва обумовлений низкою факторів, серед яких немаловажне значення відіграють агрокліматичні умови сезону. 2010 рік склався менш сприятливо для вирощування основних сільськогосподарських культур, що спричинило зниження виробництва продукції рослинництва у порівнянні з 2009 р. Обсяг продукції тваринництва також трохи скоротився. У цілому у виробництві сільськогосподарської продукції відзначається деяке зниження обсягів.

Рівень прибутковості залежить від розмірів аграрного виробництва. Розмір доходу визначає можливості підприємця застосовувати досягнення біотехнічної революції. Це легко підтверджується статистично. Можна використовувати дані США, де ферма розглядається як основний інститут, «спосіб життя», останній оплот чистої конкуренції в економіці з недосконалою конкуренцією. До початку 90-х років у сільському господарстві цієї країни було зайнято 2 % населення – 5 млн. чоловік, не набагато більше двох мільйонів ферм. З них 29 тис. ферм (1,3 %) щорічно продавали продукцію на 500 тис. дол. і більш, на їхню частку доводилося 32,3 % сукупних фермерських доходів; майже 217 тис. ферм (12,4 %) продавали продукції в обсязі від 100 тис. дол. до 500 тис. дол., на їхню частку доводилося 41 % сукупних фермерських доходів; 1,6 млн. ферм (73 %) провадили менш 16 % продукції; 837 тис. ферм із обсягом продажів до 5 тис. дол. провадили 3,6 % продукції. Середній дохід на американську родину становив 30,853 дол. Щоб зрівнятися з ним, фермер повинен провадити товарної продукції не менш ніж на 100 тис. дол. Таких ферм було лише 13,7 % (301 тис.). Середня американська ферма - ферма з обсягом продажу від 40 до 100 тис. дол. у рік (їх 286 тис. – 13,2 %). Вони виробляють близько 15 % продукції. Такі ферми поглинають увесь час своїх хазяїв, але приносять їм дохід удвічі менше, чим середній дохід на американську родину. Державна підтримка фермерства носить виборчий характер. Великі корпоративні ферми одержують більш 55 % субсидій, ферми з доходом від 10 тис. дол. – 40 % субсидій, а ферми з доходом менш 10 тис. дол. – усього 5 % субсидій. Однак цей приклад не є негативним, бо зараз американські фермери виробляють набагато більше продукції ніж до цього, кількість ферм також щорічно росте.

Аграрні підприємства Криму становлять більше ніж 4 % від загальної кількості підприємств аграрної сфери України. Площа, яка обробляється становить близько 3,9 % від загальної площі сільськогосподарських угідь. Сільськогосподарські підприємства АР Крим виробляють понад 2,6 % від загального чистого доходу від реалізації продукції сільськогосподарських підприємств України. У Автономній Республіці Крим знаходиться більш 374 сільськогосподарських підприємств, які обробляють 715,8 тис. га сільськогосподар-

ських угідь та працевлаштовують 26790 осіб переважно у сільській місцевості (табл. 1).

Таблиця 1

Загальні характеристики сільськогосподарських підприємств України та АР Крим за 2010 рік*

Показник	Україна	АР Крим	Питома вага АР Крим в Україні, %
Кількість підприємств	9180	374	4,1
Середньооблікова чисельність працівників, зайнятих у сільськогосподарському виробництві, осіб, у тому числі	518178	26790	5,2
в рослинництві	346264	20577	5,9
в тваринництві	171914	6213	3,6
Площа сільськогосподарських угідь всього, тис. га	18453,8	715,8	3,9
з неї взято в оренду	17500,3	610,6	3,5
Чистий дохід (виручка) від реалізації сільськогосподарської продукції та послуг, млн. грн.	75590,7	1966,0	2,6
у тому числі сільськогосподарської продукції	73133,3	1879,0	2,6
Прибуток, збиток (–) від реалізації сільськогосподарської продукції та послуг, млн. грн.	12982,1	227,0	1,7
Рівень рентабельності (збитковості) сільськогосподарської діяльності, %	21,1	13,1	x

*розраховано автором за даними підприємств, які звітували за ф.№50-сх «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 рік».

Якщо в 1990 р. у Криму діяло 313 сільськогосподарських підприємств, то до середини 2009 р. налічувалося вже 1755 діючих підприємств, основним видом діяльності яких є сільськогосподарське виробництво й надання послуг у рослинництві та тваринництві. При цьому у минулому році в Криму здійснювали господарську діяльність 374 великих і середніх сільськогосподарських підприємства, з яких 26 (6,9 %) – державні (в 1990 р. їхня частка становила 55,1 %).

Настільки ж суттєво знизився внесок державних підприємств у створення продукції сільського господарства. До 1991 р. держсектором вироблялося близько половини продукції господарств усіх категорій і трьох п'яти – сільськогосподарських підприємств, а в 2010 р. його частка склала відповідно 2,3 і 5,0 відсотків. Недержавними сільгосппідприємствами в 2010 році вироблено 44,0 % валової продукції усіх категорій господарств і 95,0 % – сільгосппідприємств.

Із середини 90-х років у республіці відзначався значний приріст кількості фермерських господарств. Протягом 1996-2000 рр. їхня кількість збільшилася більш ніж на чверть, в 2001-2005 рр. – майже на третину, а до початку 2011 р. у Криму налічувалося 1554 фермера. У власності й користуванні фермерських господарств перебувало 145,2 тис. га сільськогосподарських угідь, у т.ч. 139,3 тис. га ріллі, що розраховуючи на 1 господарство склало відповідно 93,4 га й 89,6 га. У порівнянні з 2009 р. кількість фермерів скоротилася на 0,9% (було 1568), а середній розмір одного господарства по площі сільськогосподарських угідь збільшився на 1,7 %.

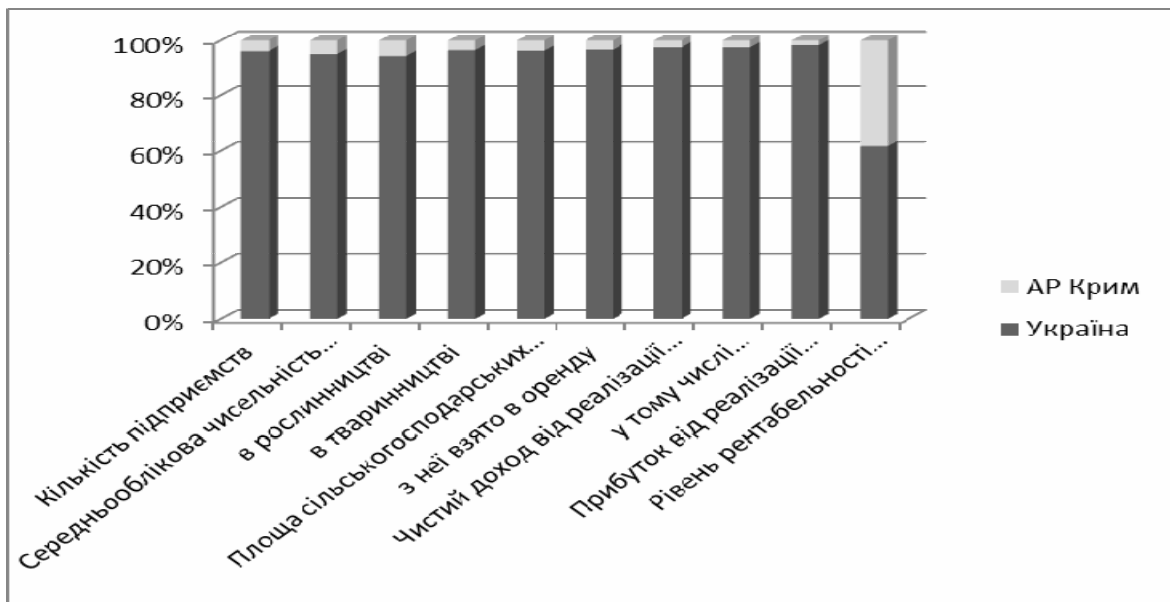

Рис. 1. Структура загальної характеристики сільськогосподарських підприємств України та АР Крим за 2010 рік*

*розраховано автором за даними підприємств, які звітували за ф. № 50-сх «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств за 2010 рік».

Роль фермерів у сільськогосподарському виробництві в останні роки суттєво не змінювалась. У 2010 р. ними вироблено 2,6 % загального обсягу всієї продукції сільського господарства (в 2009 р. – 3,0 %) і 5,6 % – продукції сільгоспідприємств (в 2009 р. – 6,7 %). Пріоритетним напрямком сільськогосподарської діяльності фермерів залишається рослинництво: 90,3% сільськогосподарської продукції, виробленої фермерськими господарствами у 2010 р. – це продукція рослинництва. На частку фермерів довелося 4,8 % усієї рослинницької продукції (в 2009 р. – 5,4 %), а тваринницької – лише 0,5 % (в 2009 р. – 0,6 %).

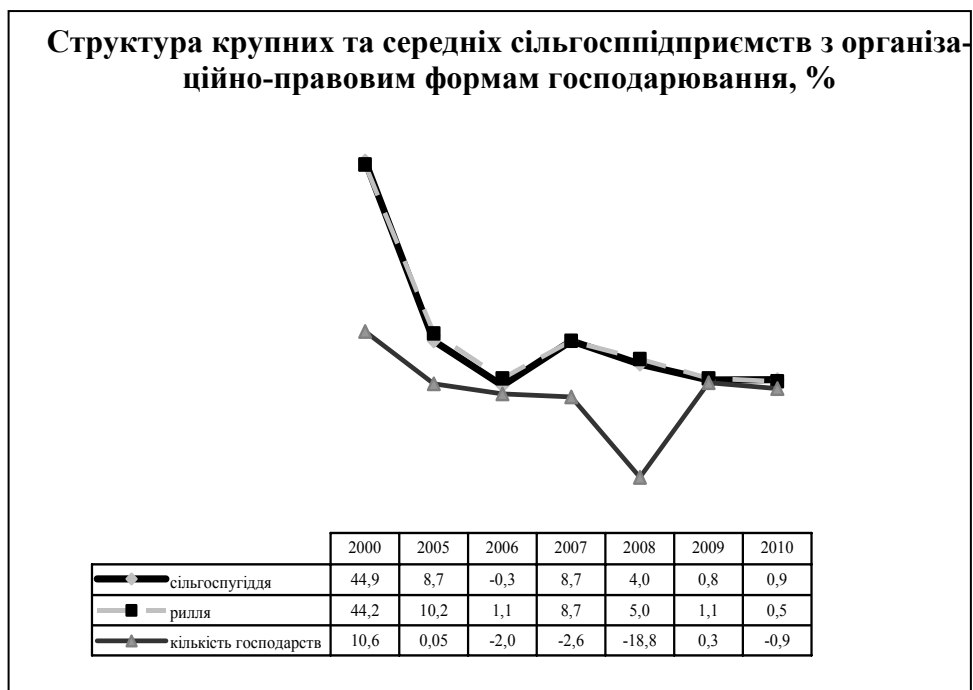

Рис. 2. Структура крупних та середніх сільгоспідприємств з організаційно-правовим формам господарювання у АР Крим.

У 2010 р. фермерами вироблено більш 11 % усього обсягу зерна, 15 % – насіння соняшника (в 2009 р. – відповідно 13 % і 8 % загального валового збору), 0,8 % – овочів (проти 1,1 %), 0,3 % – фруктів (0,7 %), 0,1 % – винограду (проти 0,2 % в 2009 р.), 0,4 % – м'яса в забійній вазі (0,5 %), 0,4 % – молока (на рівні минулого року).

Рис. 3. Темпи приросту кількості фермерських господарств та розмірів земельних площ, що їм виділено у АР Крим за 1995-2011 рр.

За підсумками роботи у 2010 р. великими фермерськими господарствами від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та послуг отримано 97,8 млн.грн. доходу (виторгу). Собівартість зазначеної продукції склала 85,2 млн.грн. У цілому по Криму результатом фінансово-господарської діяльності 31 великого фермерського господарства за 2010р. став прибуток у розмірі 12,6 млн.грн. при рівні рентабельності 14,8%.

Висновки. На основі статистичних даних нами розраховано сучасний стан фермерства в Україні, розраховано основні фінансові показники діяльності фермерства, залежність темпів приросту кількості фермерських господарств та розмірів земельних площ, що їм належать, структуру загальних економічних характеристик сільськогосподарських підприємств України та АР Крим, структуру крупних та середніх сільгосппідприємств у залежності від організаційно-правовим форм господарювання у АР Крим.

Література:

1. Сільське господарство АР Крим. Статистичний збірник за ред. О.В. Нагнібеда. - Сімферополь. - 2009. - 212 с.
2. Статистичний збірник. Регіони Автономної республіки Крим за 2007 р. (Головне управління статистики в АР Крим) за ред. Колеснік В.І. - Сімферополь. - 2008, - 370 с.
3. Фермерські господарства АР Крим у 2009 році. Статистичний збірник за ред. О.В. Нагнібеда. - Сімферополь. - 2010. - 55с.

Рецензент: д.е.н., професор Лебедев К.А.